

El Diàleg Decisiu Entre la Unió Europea i Irán

Article by Raluca Besliu

March 11, 2024

Com es podria preservar un acord nuclear que es torna cada cop més vulnerable davant la inestabilitat regional, el desenvolupament armamentístic, les sancions desestabilitzadores i les contra aliances?

Les relacions entre la Unió Europea i l'Iran, que ja han estat tibants en els últims anys, s'han deteriorat encara més en el context de la guerra entre Israel i Hamàs. El suport financer i l'entrenament dels milicians d'Hamàs per part de l'Iran, així com el suport incondicional de la UE a les represàlies d'Israel a Gaza, malgrat les greus evidències de crims de guerra, estan allunyant a Teheran i Brussel·les cada vegada més.

Les relacions bilaterals van entrar en declivi des de la retirada unilateral dels EUA del Pacte nuclear de l'Iran en 2018, i el fracàs de la UE per a tirar endavant l'acord (que oferia un alleujament de les sancions a canvi de frenar el desenvolupament d'armes nuclears) sense el lideratge de Washington. Des de llavors, l'Iran s'ha allunyat cada vegada més d'Occident, forjant aliances més sòlides amb la Xina i Rússia i secundant de manera activa la guerra a gran escala de Putin a Ucraïna.

En el marc de totes aquestes tensions geopolítiques, la mort de Jina Mahsa Amini sota custòdia policial al setembre de 2022 (després d'haver estat arrestada per violar presumptament la llei iraniana sobre l'ús obligatori del vel), seguida de la dura repressió que el govern teocràtic va exercir sobre les protestes que es van alçar per tot el país, van avivar encara més la indignació de l'opinió pública europea contra els líders iranians. En el context europeu hi ha qui diu que aquest incident i el consegüent descontent en tota la UE no ha fet sinó reafirmar la seva decisió de limitar el tracte amb l'Iran i imposar sancions.

Tenint en compte aquests obstacles, les expectatives d'establir un diàleg transcendent amb l'Iran no semblen molt prometedores. Així i tot, la cerca de vies de cooperació amb Teheran és una labor summament important, ara més que mai, darrere de la no proliferació nuclear i l'estabilitat a nivell regional i europeu.

Intermediació nuclear fallida

En 2015, la relació entre la UE i l'Iran semblava portar un bon rumb. Els països del grup P5+1 (França, Alemanya, el Regne Unit, Rússia, la Xina i els Estats Units) van aconseguir un acord històric amb l'Iran: el Pla d'Acció Integral Conjunt (PAIC). El pla, comunament conegut com el Pacte nuclear de l'Iran, pretén garantir la pau a Orient Mitjà, per a això estableix restriccions al programa nuclear de l'Iran a canvi d'aixecar les sancions imposades per l'ONU, la UE i els EUA sobre diferents sectors econòmics, incloent-hi el comerç clau del petroli iranià.

El PAIC va ser el fruit d'una dècada d'esforços diplomàtics, encapçalats per l'Alt Representant de la UE, i va suposar una gran victòria en la història de les negociacions multilaterals de la UE. No obstant això, el pacte va sofrir un important retrocés quan els EUA, sota l'administració de Donald Trump, es va retirar en 2018. Trump va al·legar que la seva estructura estava "podrida i en decadència" i va argumentar que

el pacte no podria prevenir “una bomba nuclear de l'Iran”.

El llavors president dels EUA va instar els signataris de la UE a seguir el seu exemple, però aquests el van refusar. En el seu lloc, els ministres de (Assumptes) Exteriors de la UE es van comprometre a preservar el PAIC. Això va posar de manifest la capacitat de la UE per a configurar les polítiques regionals independents, establint un important precedent.

La UE va procedir a adoptar algunes mesures correctives, demostrant el seu compromís amb l'Iran. Va actualitzar el seu estatut de bloqueig, que anul·la la legislació de jurisdicció estrangera: en aquest cas, prohibint a les empreses europees complir amb les prohibint a les empreses europees complir amb les sancions imposades pels EUA a l'Iran i que violaven el PAIC. També va crear una Entitat de Propòsit Especial (SPV), un mecanisme financer per a facilitar el comerç entre l'Iran i les companyies europees, eludint les sancions dels EUA.

No obstant això, els esforços de la UE per a alleujar la pressió econòmica sobre Teheran no van obtenir els resultats esperats. Malgrat l'estatut, les empreses europees van abandonar en la seva major part els seus plans a l'Iran. En 2018, el fabricant de cotxes alemany Daimler va cessar totes les seves operacions a l'Iran per a evitar quedar-se fora del mercat estatunidenc. Els fabricants de vehicles francesos PSA i Renault, així com Airbus, van reaccionar de manera similar, desafiant al lideratge de la UE i als seus esforços per mantenir obertes els llaços comercials amb l'Iran.

Les demandes de la UE perquè els EUA es reincorporés al pacte nuclear van ser ignorades durant anys, fent l'efecte que la UE havia perdut influència. No va ser fins a 2021, quan l'administració de Biden va assumir el poder, que els EUA es va mostrar receptiu davant la possibilitat de tornar al PAIC. Malgrat la mediació de la UE, els esforços van caure en sac foradat al març de 2022 a causa de les acusacions mútues entre els EUA i l'Iran, a més del suport de l'Iran a la invasió a gran escala d'Ucraïna per part de Rússia.

L'Iran desestima a la UE

L'Iran va quedar insatisfet davant el fracàs de la UE a l'hora d'aconseguir que els EUA es reincorporés al pacte nuclear i així alleujar el llast econòmic. En 2019, el líder suprem d'Iran, Alí Jamenei, va qüestionar les intencions de la UE amb l'acord, considerant a la Unió com una antagonista irrellevant. Va afirmar que, igual que els EUA, la UE és deshonest i es nodreix d'animositat

L'Iran va començar a incomplir les disposicions del *PAIC. En 2019, l'agència nuclear de les Nacions Unides va confirmar que l'Iran havia instal·lat centrifugadores avançades per a l'enriquiment d'urani. La producció d'urani enriquit per sobre dels nivells de concentració acordats (fins a un 60% de puresa, prop del nivell armamentístic) s'està incrementant.

L'Iran ha establert un diàleg bilateral indirecte amb els Estats Units, ignorant a la UE. Al setembre de 2023, les dues parts implicades van acordar un intercanvi de presoners: cinc persones per cada bàndol. Això li va seguir l'alliberament d'un ciutadà danès i dos austríacs al juny de 2023. Molts ciutadans europeus segueixen detinguts a l'Iran, incloent-hi un diplomàtic suec detingut en 2022 baix suposats càrrecs d'espionatge. A més dels presoners, Washington va alliberar de manera simultània 6.000 milions de dòlars d'actius iranians congelats, però va retirar els fons després de l'atac d'Hamàs a Israel.

Els actuals disturbis a l'Orient Mitjà estan vivint la

desconfiança entre l'Iran i Occident.

Els actuals disturbis a Orient Mitjà estan avivant la desconfiança entre l'Iran i Occident. Mentre que Occident veu a l'Iran com un instigador d'organitzacions terroristes i inestabilitat regional, el recel de l'Iran cap a Occident (derivat del suport que els EUA i les potències europees van brindar a l'Iraq en la guerra amb l'Iran durant els anys 1980-1988) s'acreeix amb l'indestructible suport d'Occident a Israel.

L'incompliment del PAIC per part de l'Iran podria portar majors conseqüències. l'Aràbia Saudita ja ha anunciat que adquirirà armes nuclears si l'Iran també ho fa. Si Turquia i Egipte segueixen el seu exemple, això podria conduir a una carrera armamentística nuclear en una regió altament volàtil.

El desenvolupament nuclear de l'Iran encara podria revertir-se, però la UE compta amb un marge cada vegada més estret per a reviure el PAIC. La Unió podria haver de recórrer a canviar les sancions per incentius, ja que l'Iran ha començat a formar aliances estratègiques amb altres potències mundials.

A la recerca de suport

Frustrat per la falta de consistència i les promeses trencades d'Occident, l'Iran ha buscat nous aliats. Després de dècades de dures sancions econòmiques per part dels EUA i la UE, l'Iran s'inclina ara cap a països que s'enfronten a dificultats similars, concretament Rússia i la Xina. Aquest gir complica encara més la seva relació amb la UE, perquè l'Iran té cada vegada menys interès a establir un diàleg.

Després de la invasió a gran escala d'Ucraïna per part de Rússia en 2022, l'Iran va ser un dels pocs països que va fer costat oficialment a Rússia. Des de llavors, la seva aliança no ha fet més que créixer, convertint a l'Iran en un element clau per a la persistència de Rússia gràcies al subministrament de drons de combat utilitzats per a atacar infraestructures crítiques com ara xarxes elèctriques i estacions de radar.

El suport de l'Iran, destinat a facilitar la possible victòria de Rússia, ha prolongat el conflicte i constitueix una amenaça directa per a la seguretat dels països europeus. L'aliança entre Moscou i Teheran també podria alterar l'equilibri de poders a Orient Mitjà, en el cas que Rússia donés suport a les ambicions nuclears de l'Iran. A més, Rússia i l'Iran estan enfortint els seus llaços econòmics i energètics per a contrarestar les sancions imposades per Occident. Per exemple, han vinculat els seus sistemes de comunicació i transferència interbancàries, facilitant d'aquesta manera el comerç i les transaccions financeres i sorteiant el sistema SWIFT.

l'Iran també ha estret el seu vincle amb la Xina amb la signatura d'un programa de cooperació de 25 anys en 2021. El programa, esbossat ja en 2019, contempla una inversió xinesa de 400.000 milions de dòlars en l'economia iraniana a canvi d'un subministrament constant de petroli a un preu molt reduït. la Xina va donar la benvinguda a l'Iran a l'Organització de Cooperació de Shanghái (SCO, per les seves sigles en anglès) aquest 2023. Es preveu que el comerç entre l'Iran i els països de la SCO, que va sobrepasar els 651.000 milions de dòlars en 2021, augmenti encara més. L'adhesió de l'Iran a la SCO ha enfortit la seva resiliència davant les sancions d'Occident, atorgant-li un cert avantatge en les negociacions, accés al mercat i oportunitats d'inversió.

*L'interès de l'Iran per adherir-se a l'Acord de París,
contingent a l'aixecament de les sancions, ofereix una*

*via perquè la UE li doni suport en iniciatives
climàtiques i suavitzí algunes de les sancions més
dures.*

L'Iran també ha estat convidat a formar part del bloc d'economies emergents BRICS i es convertirà en membre de ple dret al gener de 2024, al costat de l'Aràbia Saudita, Etiòpia, Egipte, l'Argentina i Unió dels Emirats Àrabs. Els BRICS passaran a representar al voltant del 46% de la població mundial i aproximadament el 37% del PIB (paritat de poder adquisitiu).

La incorporació de l'Iran al bloc dels BRICS li brindarà oportunitats comercials i l'alinejarà amb altres nacions afins que també s'enfronten a les pressions d'Occident. Encara que els debats dels BRICS entorn de la desdolarització i la cerca d'una divisa comuna encara es troben en una etapa primerenca, podrien causar un gran impacte en les dinàmiques financeres mundials. La filiació de la SCO i el grup dels BRICS millorarà la imatge de l'Iran en el panorama global, elevant-lo a la categoria d'economia nacional emergent.

En quin lloc deixa tot això a la UE?

L'Iran està renovant la seva imatge a nivell internacional, però en l'àmbit nacional existeix una creixent disconformitat enfront del règim islàmic. Els durs càstigs amb els quals el règim ha reprimit les protestes massives per la mort de Mahsa Amini, incloent-hi execucions i tortures arbitràries, han enfervorit el desig de canvi de la població. Una enquesta realitzada per l'Institut Gamaan a 116.000 persones del país a la fi de 2022 va revelar que al voltant del 80% de la població iraniana preferiria un govern democràtic en lloc de la República Islàmica.

La UE fa costat a les organitzacions de la societat civil (OSC) en àrees com la cultura, el turisme i l'educació a través del seu Programa Indicatiu Pluriennal (PIP) 2021-2027 per a l'Iran. La UE podria contribuir encara més a l'enfortiment de la societat civil iraniana creant un Full de ruta Nacional per a les OSC. Entre els àmbits més propicis per a aprofundir en la cooperació es troben la igualtat de gènere i l'apoderament juvenil. No obstant això, per a col·laborar amb les organitzacions sense ànim de lucre iranians, la UE deu primer mantenir un diàleg amb el govern iranià i no optar per eludir-lo.

Quan la UE va expressar el seu suport als manifestants durant les protestes de 2022, el govern iranià va desaconsellar a la Unió Europea i als EUA recórrer al "oportunisme i a la instrumentalització dels drets humans", esmentant abusos comesos dins de les seves pròpies fronteres. Si la preocupació de l'Iran continua, el finançament i el suport de la UE a les organitzacions sense ànim de lucre iranians podrien veure's interromputs, la qual cosa en última instància perjudicaria greument la ciutadania iraniana i als seus drets. No obstant això, ara com ara, la UE sembla compromesa a dialogar amb el govern iranià segons la Declaració Conjunta de 2016.

Les relacions podrien millorar si la UE prioritzés noves vies de col·laboració com la cooperació climàtica, inclosa en el MIP. L'interès de l'Iran per adherir-se a l'Acord de París, contingent a l'aixecament de les sancions, ofereix una via perquè la UE li doni suport en iniciatives climàtiques i suavitzí algunes de les sancions més dures.

*L'única solució duradora per a Palestina és una
solució acceptable per a l'Iran. Però la UE ha fet tot el*

contrari i ha exclòs a l'Iran de les converses fins ara.

La crisi actual entre Israel i Palestina també serveix de conjuntura per a la cooperació. Malgrat l'oposició històrica de l'Iran a la Solució de dos Estats, la UE ha de respectar la transcendència regional de l'Iran i prestar-se al diàleg. L'única solució duradora per a Palestina és una solució acceptable per a l'Iran. Però la UE ha fet tot el contrari i ha exclòs a l'Iran de les converses fins ara. És necessari fer-li un tomb radical a la situació: la UE ha d'involucrar a l'Iran en l'assumpte i animar als EUA a participar també.

Raluca Besliu is originally from Romania, but currently lives in Belgium. She is interested in Romanian and Eastern European affairs, human rights issues, and global governance.

Published March 11, 2024

Article in Catalan

Translation available in English, Spanish

Published in the *Green European Journal*

Downloaded from <https://www.greeneuropeanjournal.eu/el-dialeg-decisiu-entre-la-unio-europea-i-iran/>

The Green European Journal offers analysis on current affairs, political ecology and the struggle for an alternative Europe. In print and online, the journal works to create an inclusive, multilingual and independent media space.

Sign up to the newsletter to receive our monthly Editor's Picks.